

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Teze bakalářská práce

**Vývoj nákladovosti a způsoby kalkulace u vybrané
komodity**

**Nad'a Borešová
Vedoucí: Ing. Jiří Mach, Ph.D.**

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Bakalářská práce se zabývá způsoby kalkulace nákladů u cukrovky u FADN a v zemědělském obchodním družstvu Potěhy.

Teoretická část popisuje cukrovku z biologického hlediska, její výskyt, zařazení v osevním postupu a přípravu půdy, která se dělí na podzimní a jarní. Způsob setí má vliv výnos cukrovky, stejně jako ošetření půdy před setím. Na závěr se provádí sklizeň a cukrová řepa musí být odvezena do cukrovaru. Tato část popisuje také náklady a jejich členění.

Metodická část se věnuje kalkulaci nákladů, metodám kalkulace a to jak celkovým tak nákladům na cukrovku. Zároveň popisuje rentabilitu a její hodnocení, časové řady a trendové funkce.

Praktická část zhodnocuje celkovou osevní plochu v letech 1995 – 2014, plochu osetou cukrovkou v letech 1995 – 2014, celkovou sklizeň cukrovky v letech 1995 – 2014 a vývoj cen, které se týkají pěstování cukrovky. Dále uvádí nákladovost u FADN v letech 2003 – 2012, podpory týkající se této plodiny a její rentabilitu. Na závěr zmiňuje celkové náklady a výnosy v ZOD Potěhy v letech 2009 – 2013 a náklady a výnosy na cukrovku v roce 2014.

Klíčová slova: cukrová řepa, kalkulace nákladů, náklady, statistická analýza

Vlastní text

Cíl práce a metodika

Cílem práce je zajistit vývoj nákladů, provést rozbor nákladů a statistickou analýzu časových řad pro produkci cukrové řepy.

Metodika se zaměřuje na kalkulaci nákladů, jejich členění a kalkulační metody používané v zemědělství, na rentabilitu, která se počítá pomocí realizační ceny a nákladů na cukrovku a je důležitá pro zjištění návratnosti financí, a časové řady, což jsou časově seřazené údaje ukazující, jak se dané hodnoty vyvíjely v čase. Jejich součástí je trendová funkce, jejíž pomocí lze zjistit budoucí vývoj časové řady.

Přehled řešené problematiky

Teoretická část popisuje cukrovku z biologického hlediska, její výskyt, zařazení v osevním postupu a přípravu půdy, která se dělí na podzimní a jarní. Způsob setí má vliv výnos cukrovky, stejně jako ošetření půdy před setím. Na závěr se provádí sklizeň a cukrová řepa

musí být odvezena do cukrovaru. Tato část popisuje také náklady a jejich členění. V další části se zaměřuje na kalkulaci nákladů, rentabilitu a časové řady.

Praktická část zhodnocuje celkovou osevní plochu v letech 1995 – 2014, plochu osetou cukrovkou v letech 1995 – 2014, celkovou sklizeň cukrovky v letech 1995 – 2014 a vývoj cen, které se týkají pěstování cukrovky. Dále uvádí nákladovost u FADN v letech 2003 – 2012, podpory týkající se této plodiny a její rentabilitu. Na závěr zmiňuje celkové náklady a výnosy v ZOD Potěhy v letech 2009 – 2013 a náklady a výnosy na cukrovku v roce 2014.

Vlastní práce

Vlastní práce se zaměřila na využití osevní plochy v letech 1995 – 2014. V těchto letech byla porovnávána také osevní plocha osetá cukrovkou, její výnos a množství sklizené cukrovky. Dále byl ukázán vývoj průměrné ceny zemědělských a průmyslových výrobců a spotřebitelských cen. Následně je uveden kalkulační vzorec nákladovosti u FADN a jsou uvedeny náklady a výnosy celého podniku a cukrovky u ZOD Potěhy.

Zhodnocení a závěry práce

Za 20 let došlo ke snížení osevní plochy o 635 549 ha (ČSÚ, 2015). Spolu s ní se snížila také plocha, která byla oseta cukrovkou. Od roku 1995 došlo, i přes nárůst v roce 1996 na 103 668 ha (ČSÚ, 2015) ke snížení hektarů, na kterých se cukrová řepa pěstovala. Jednalo se o 30 145 ha. Naopak výnos cukrové řepy měl v těchto letech rostoucí charakter. Následně byla sledována sklizeň cukrovky, která závisí na výnosu a oseté ploše. Vzhledem ke klesajícímu počtu hektarů osetých cukrovkou a rostoucího výnosu této plodiny nemají rostoucí ani klesající charakter a mění se rok od roku dle těchto dvou vlivů.

Při pěstování cukrovky jsou důležité dvě ceny. První je cena zemědělských výrobců týkající se cukrové řepy a druhou cena průmyslových výrobců, která udává náklady na cukr krystal, tedy výrobek z cukrové řepy. V mé bakalářské práci byly sledovány tyto dvě průměrné ceny od roku 2004 do roku 2014. U první zmiňované došlo od roku 2004 k výraznému poklesu. Za toto období se snížila o 707 Kč/t cukrovky, tedy téměř o polovinu. Výše průměrné ceny průmyslových výrobců byla v jednotlivých letech různá bez klesající či rostoucí tendence. Dále byla porovnána nákladovost cukrovky u FADN (Boudný a kol., 2015) v letech 2004 – 2013.

Náklady na cukrovku mají rostoucí charakter. Nejvyšší byly v roce 2012, kdy se na nich podíleli z největší části mzdové a osobní náklady. Tvořily 21,48 % celkových nákladů.

Součástí zisku cukrovky jsou také dotace. Mezi nejdůležitější patří Oddělená platba za cukr a SAPS. První jmenovaná se vyplácí od roku 2006. V tento rok byla její výše 170,61 Kč/t cukrové řepy. Do roku 2014 její hodnota dosáhla 382,25 Kč/t cukrovky, což je o 211,64 Kč/t za 9 let. Dotace SAPS se vyplácí od roku 2005. Její nárůst od této doby činí 3 886,53 Kč/ha zemědělské půdy, tedy v roce 2014 bylo vyplaceno 5 997,23 Kč/ha zemědělské půdy (SZIF, 2015).

V ZOD Potěhy tvoří dotace také značnou část tržeb. Družstvu jako celku se náklady za posledních 5 let zvedly o 37 244 tis. Kč. Nejvíce došlo ke zvýšení z roku 2011 na rok 2012, kdy se navýšili o 9,43 %. V roce 2004 byly náklady na cukrovku 52 500 Kč/ha a tržby 66 045 Kč/ha. Celkové tržby cukrové řepy v tomto roce činily 22 125 tis. Kč. Veliký podíl na nich měl výnos 94 t/ha. Napomohl mu příznivý rok a výskyt podniku v řepařské výrobní oblasti.

Oproti roku 2013 u FADN (Boudný a kol., 2015) mělo ZOD Potěhy v roce 2014 nižší celkové náklady, jejichž hodnota byla 52 500 Kč/ha, o 3 417 Kč nižší než podniky, které se vyskytují ve stejné výrobní oblasti. Náklady na hnojivo byly naopak vyšší o 706 Kč/ha. To mohlo spolu s investicí do prostředků na ochranu rostlin, které dosahovaly 9000 Kč/ha oproti FADN, jejichž hodnota byla 8 660 Kč/ha, napomoci vysokým výnosům oproti hodnotám u FADN, kde z 26 podniků vyskytujících se v kukuřičné a řepařské oblasti dosáhli výnosu 62,12 t/ha.

Rentabilita výroby cukru dosáhla nejvyšší hodnoty v roce 2004, kdy její výše byla 48,89 %. V letech 2007 – 2010 měla zápornou hodnotu. V tuto dobu byly podpory v podobě dotací pro podnik důležité. V roce 2007 navýšili míru rentabilitu o 6,22 %. V letech 2009 a 2010 došlo dokonce k navýšení do kladných hodnot.

Míra rentability u ZOD Potěhy dosáhla 27,19 %. Tedy bylo výhodné tento rok cukrovku pěstovat.

Seznam použitých zdrojů

1. Hindls, R., Hronová, S., Seger, J., Fischer, J.: Statistika pro ekonomy. 8. vydání. Praha, Professional publishing. 2007. ISBN 978-80-86946-43-6.
2. Popesko, B.: Moderní metody řízení nákladů: jak dosáhnout efektivního vynakládání nákladů a jejich snížení. 1. vydání. Praha, Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2974-9.
3. Swoboda, P.: Kalkulace nákladů a cenová politika v tržní ekonomice. Praha, Linde, 992. ISBN 80-901210-1-2.
4. Synek, M.: Manažerská ekonomika. 5. vydání. Praha, Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3494-1.
5. Vochozka, M., Mulač, P. a kol.: Podniková ekonomika. 1. vydání. Praha, Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4372-1.